

Kết nối khoảng cách: Ra quyết định tốt hơn nhờ hệ thống đánh giá dịch vụ hệ sinh thái

Hoét Đá

04-04-2025

Kingfisher is unsure if he is too worried, but every time he counts the fish in the pond, the number of fish seems to decrease. The hot and stressful weather also makes his feathers molt and grow slower. The situation seems life-threatening!

Trích “GHG Emissions”; *Wild Wise Weird* [1]

Dịch vụ hệ sinh thái (ecosystem services - ES), tức là những lợi ích mà con người thu được từ tự nhiên – như nước sạch, đất đai màu mỡ, và điều hòa khí hậu – đóng vai trò thiết yếu trong việc đạt được phát triển bền vững. Tuy nhiên, dù cộng đồng khoa học ngày càng nỗ lực trong việc đánh giá các dịch vụ này, việc tích hợp chúng vào các chính sách và quá trình ra quyết định vẫn còn rất hạn chế.

Một nghiên cứu tổng hợp bán hệ thống gần đây của Walther và cộng sự (2025) đã phân tích nguyên nhân dẫn đến khoảng cách này, đồng thời đề xuất các hướng đi nhằm tăng tính ứng dụng của các đánh giá dịch vụ hệ sinh thái trong thực tiễn chính sách.

Sau khi phân tích 904 bài báo khoa học, các tác giả nhận thấy chỉ có 4% ghi nhận việc các đánh giá này được sử dụng thực tế trong quá trình ra quyết định. Một rào cản lớn được xác định là sự bất định – xuất phát từ nhiều nguồn: từ phương pháp mô hình hóa dịch vụ hệ sinh thái, cách xây dựng các kịch bản tương lai, cho đến cách diễn giải kết quả để phù hợp với bối cảnh chính sách. Chính những yếu tố bất định này khiến nhiều nhà hoạch định chính sách e ngại và ít dựa vào các nghiên cứu ES để hành động.

Tuy nhiên, điểm mấu chốt của nghiên cứu là: đối mặt trực tiếp với sự bất định – thay vì né tránh nó – có thể làm tăng đáng kể tính hữu ích và ảnh hưởng của các đánh giá dịch vụ hệ sinh thái. Ví dụ, việc sử dụng nhiều mô hình khác nhau để đánh giá cùng một dịch vụ có thể giúp củng cố độ tin cậy và tính vững chắc của kết quả. Tương tự, các đánh giá nêu rõ mức độ liên kết với mục tiêu chính sách cụ thể, chẳng hạn như xác định "điểm chạm" vào hệ thống ra quyết định hiện có, sẽ dễ được xem xét và áp dụng hơn [3].

Một phát hiện quan trọng khác của nghiên cứu là vai trò của sự tham gia từ các bên liên quan. Việc thu hút cộng đồng địa phương, nhà hoạch định chính sách và các chuyên gia tham gia ngay từ đầu vào quá trình đánh giá sẽ nâng cao cả tính hợp pháp lẫn độ phù hợp với thực tiễn – từ đó tăng khả năng được ứng dụng [4]. Cách tiếp cận hợp tác này không chỉ giúp định hướng nghiên cứu theo đúng các vấn đề cấp thiết ngoài đời thực, mà còn xây dựng niềm tin và tạo sự đồng thuận giữa các bên liên quan.

Nhìn chung, nghiên cứu cho thấy cần có một sự thay đổi trong tư duy khi thực hiện các đánh giá dịch vụ hệ sinh thái – từ việc chỉ tập trung vào phân tích kỹ thuật khô cứng sang các quy trình có sự tham gia rộng rãi, được dẫn dắt bởi các mục tiêu chính sách rõ ràng. Khi công khai đối mặt với sự bất định và điều chỉnh phương pháp đánh giá sao cho phù hợp với nhu cầu và hệ thống quản trị thực tế, các nhà nghiên cứu có thể tăng cường đáng kể khả năng ứng dụng và ảnh hưởng của khoa học về dịch vụ hệ sinh thái.

Tài liệu tham khảo

[1] Vương QH. (2024). *Wild Wise Weird*. <https://www.amazon.com/dp/B0BG2NNHY6/>

- [2] Walther F, et al. (2025). Uncertainties in ecosystem services assessments and their implications for decision support – A semi-systematic literature review. *Ecosystem Services*, 73, 101714. <https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2025.101714>
- [3] Slawinski N, et al. (2017). The role of short-termism and uncertainty avoidance in organizational inaction on climate change: A multi-level framework. *Business & Society*, 56(2), 253-282. <https://doi.org/10.1177/0007650315576136>
- [4] Weibel B, et al. (2018). On the importance of a broad stakeholder network for developing a credible, salient and legitimate tiered approach for assessing ecosystem services. *One Ecosystem*, 3, e25470. <https://doi.org/10.3897/oneeco.3.e25470>
- [5] Nguyen MH. (2024). How can satirical fables offer us a vision for sustainability? *Visions for Sustainability*. <https://ojs.unito.it/index.php/visions/article/view/11267>